

По материалам исследования выявлено 4 группы детей, распределенные по преобладающим видам выявления недостатков регулирующих функций: нормативное выполнения, с преимущественным недоразвитием регулирующей функции, с преобладанием труда планирования, с недостатками программирования, регуляции и контроля.

Ключевые слова: произвольная регуляция деятельности, управляющие функции, дети младшего школьного возраста, нарушение речи, лобные доли, трудности в обучении.

Mamicheva O., Apukhtina V. Peculiarities of voluntary regulation in early school-age children with severe speech impairment

The functions of programming, regulation, and control go a long way in development in ontogenesis, and the nature of the interaction of brain structures changes at different age stages. Their influence is directly related to the maturation of the frontal parts of the cortex and the pathways.

The age of primary school childhood is described as the period when divide occurs, reflecting the growing specialization of the frontal sections and the strengthening of their role in the implementation of mental functions. Aim of the article is to expose an experimental research on peculiarities of programming, regulation and control functions in early school-age children with severe speech impairment. Scientific novelty of the research results consists of the established components and criteria of development of programming, regulation and control functions in early school-age children with severe speech impairment; scientific substantiation, improvement and approbation of a comprehensive diagnostic technique of voluntary regulation of activity in early school-age children with severe speech impairment.

The components of programming, regulation, and control of activities were identified and described, and their relative independence from each other was shown. The diagnostic complex, including 9 neuropsychological tests, was developed. According to the research, 4 groups of children were identified, which were distributed according to the prevailing type of deficiencies of regulatory functions: normative execution, with prevailing difficulties of the regulatory function, with the predominant difficulty of planning, with the difficulty of programming, regulation and control.

The results of the study can be used to diagnose the causes of school difficulties for early school-age children with severe speech impairment and within the framework of an individual approach to learning, allowing for the formulate recommendations for correction.

Keywords: voluntary regulation of activity, executive functions, early school-age children, speech impairment, frontal lobes, learning difficulties.

DOI 10.31392/NPU-nc.series19.2019.38.27

УДК 159.922:376.011.3-051

Омельченко М.С., nekaa87@gmail.com

**РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ СВІДОМОСТІ КОРЕКЦІЙНОГО ПЕДАГОГА:
ОСОБИСТІСНО-КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД**

У статті представлено концептуальні засади розвитку професійної свідомості корекційного педагога у межах особистісно-компетентісного підходу. Автор статті визначає цілі, завдання і принципи, актуалізує основні напрямки роботи, на яких ґрунтується розроблена програма тренінгу. Особлива увага приділяється компетентісній і особистісній детермінації розвитку професійної свідомості, а також активізації функціонування її структурних блоків (когнітивного, рефлексійного, аксіологічного, мотиваційного, афективного). Професійно-особистісна зорієнтованість процесу розвитку професійної свідомості корекційного педагога, на думку автора, обумовлена формуванням індивідуального стилю його професійної діяльності, ефективного з точки зору професійних результатів і адекватного завданням особистісного зростання фахівця.

Ключові слова: індивідуальний професійний стиль; корекційний педагог; особистісно-компетентісний підхід; програма тренінгу; професійна діяльність; професійна свідомість.

Постановка проблеми. Включення дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивний освітній простір на сьогодні постає одним із провідних напрямів політики нашої держави. Ефективність реалізації цього процесу в багатьом визначається рівнем організації корекційно-розвивальної роботи в закладах освіти, де навчатимуться такі діти, зокрема, якістю професійної взаємодії з ними корекційного педагога. Зважаючи на це, пошук шляхів становлення відповідного рівня професійної свідомості, який би оптимізував процес становлення індивідуального стилю корекційного педагога, розвиток його

професійної творчості й прогресивних поглядів, формування інтересів, цінностей, мотивів, рефлексії та ін. постає як одна з найбільш актуальних проблем у психології.

Аналіз досліджень і публікацій. Різні підходи до розвитку професійної свідомості фахівців було висвітлено в дослідженнях Є. Ісаєва, Є. Клімова, С. Косарецького, А. Маркової, В. Слободчикова та ін.. У психології професійну свідомість прийнято розглядати поряд з діяльністю та спільнотою, як складову компоненту професіоналізму людини (О. Ангеловський, О. Гульбс, Н. Гуслякова, А. Лузаков, В.Цвик, та ін). Спроби об'єктивації в аналізі структури професійної свідомості неодноразово здійснювали зарубіжні й вітчизняні вчені О. Ангеловський, А. Деркач, О. Єлдишова, Є. Ісаєв, N.Herbert, D. Super та ін.. Але, не зважаючи на інтерес щодо даного феномену в психологічній літературі, сьогодні немає не лише чіткої структуризації професійної свідомості корекційного педагога, яка б відповідала його професійним вимогам і функціям, але й чітко визначеного підґрунтя розвитку професійної свідомості з урахуванням особистісних і компетентнісних аспектів професійної діяльності.

Мета статті: визначення концептуальних засад розвитку професійної свідомості корекційного педагога у межах особистісно-компетентнісного підходу.

Виклад матеріалу дослідження. Розроблена тренінгова програма є концептуальним і технологічним результатом теоретичного та експериментального дослідження розвитку професійної свідомості корекційних педагогів на різних етапах професійної діяльності. Дану програму засновано на наступному теоретичному підґрунті:

- метою й основним результатом реалізації тренінгової програми є оптимізація розвитку професійної свідомості корекційних педагогів;
- розвиток професійної свідомості корекційного педагога відображає характер і зміст становлення її структурного базису, а також особистісних і компетентнісних детермінант;
- розвиток професійної свідомості являє собою психічно, індивідуально, спеціально зорієнтований процес, який забезпечує загальний професійний розвиток корекційного педагога;
- інваріативну основу розвитку професійної свідомості складає його структура й механізм;
- основним методом розвитку професійної свідомості є сполучення комунікативного, діяльнісного, навчального й ігрового впливів;
- професійна свідомість розвивається в процесі свідомої саморегуляції, спрямованої на сприяння позитивним змінам становлення основних її блоків, особистісних і компетентнісних аспектів професійної діяльності, які закономірно виникатимуть внаслідок тренінгового впливу.

Особистісно-компетентнісний характер розробленої концепції розвитку професійної свідомості обумовлений тим, що її центральним моментом є розвиток у корекційних педагогів здібності свідомо впливати на різні аспекти власної професійної діяльності, а також розвивати професійну свідомість за різними напрямками в процесі психологічного тренінгу.

Кожен напрямок розвитку професійної свідомості корекційного педагога має свої особливості та специфіку. Впливаючи на хід професійного розвитку, професійна свідомість знаходиться у стані постійного руху й обумовлює хід становлення професійних якостей і компетентності корекційного педагога. Ефективний розвиток професійної свідомості відбувався забезпеченням функціонування всіх її структурних блоків (таблиця 1.).

Таблиця 1.

Функції структурних блоків професійної свідомості корекційного педагога

Структурні блоки професійної свідомості	Функції, у процесі розвитку професійної свідомості
---	--

Когнітивний	<ul style="list-style-type: none"> - розроблення концептуальної моделі професійної діяльності; - детермінація побудови орієнтувальної основи діяльності; - особистісне самовизначення відносно цілей освіти; - антиципація результатів професійної діяльності; - пошук та відбір інформації; - технологічне самовизначення; - інтеграція мотиваційного та когнітивного блоків професійної свідомості.
Рефлексійний	<ul style="list-style-type: none"> - рефлексійна підтримка напрямків розвитку за всіма структурними блоками професійної свідомості корекційного педагога; - рефлексійний контроль повноти і адекватності спроектованої професійної діяльності у процесі її реалізації за окремими критеріями; - самоаналіз досліджуваних психічних станів, їх особистісних і діяльнісних детермінант; - забезпечення реалізації конструктивного стилю поведінки у ситуаціях напруження; - самоконтроль ефективного поєднання якісної реалізації професійної діяльності та розвитку професійної свідомості корекційного педагога; - самоконтроль ефективного сполучення діяльності корекційного педагога і учня.
Аксіологічний	<ul style="list-style-type: none"> - розвиток ціннісно-професійної спрямованості особистості корекційного педагога; - поглиблення інтересу до професійної діяльності; - формування пріоритетності спрямування знань, умінь та навичок на вирішення професійних завдань; - інтеграція професійних цінностей до особистісно-значущих; - формування цілісної системи професійно-ціннісних орієнтацій.
Мотиваційний	<ul style="list-style-type: none"> - мотиваційне забезпечення професійного розвитку. Надання особистісного смислу професійній діяльності. - утримання певного рівня напруження і спрямованості процесу професійного розвитку; - вибір цілей професійного зростання; - визначення цілей професійної діяльності; - вибір з різною мірою усвідомленості парадигми освіти – форм і засобів досягнення суб'єктивно-мотиваційного забезпечення цілей освіти; - визначення місця і ролі професійної діяльності у цілісному життєдіяльнісному контексті; - суб'єктність/об'єктність особистісної позиції.
Афективний	<ul style="list-style-type: none"> - визначення спрямованості поведінки й засобів її реалізації; - покращення настрою, збудження інтересу до професійної діяльності та професійного зростання; - розкриття власних резервів внутрішньої активності, можливість самовираження й самопізнання; - зняття й зниження тривожності, фізичної та інтелектуальної напруги, відновлення внутрішніх сил і резервів; - корекція відносин, подолання труднощів у поведінці, роботі тощо.

Цільові орієнтири корекційного педагога можуть бути пов'язані, перш за все, з формуванням нових знань про корекцію порушень психофізичного розвитку дитини чи розвиток її індивідуальності, які здійснюються гуманними і толерантними засобами, що забезпечують перехід до діяльнісного й особистісного саморозвитку у динамічному й багатогранному світі. Таким чином, постає проблема

конкретизації цілей розвитку професійної свідомості корекційного педагога та їх сполучення з реальними цілями молодих фахівців. Цілі можуть різнитися, так само як можуть різнитися мотиви до професійної діяльності. Вони не завжди є адекватними і відповідають цілям професійної діяльності або загальним цілям системи освіти. Отже, постає необхідність сформулювати окремо цілі професійного розвитку корекційного педагога з позиції системи освіти й мету розвитку професійної свідомості, яка може бути прийнята фахівцем незалежно від мотивів.

Досягнення цілей пов'язано з вирішенням комплексу завдань:

- забезпечення мотиваційної готовності корекційного педагога до пошуку і реалізації шляхів професійного зростання;
- створення умов для збагачення професійних знань корекційних педагогів: перейняття професійного досвіду, відвідування семінарів і конференцій, ознайомлення із сучасною науково-методичною літературою, стажування в освітніх закладах тощо;
- підвищення якості рефлексивної діяльності корекційного педагога: відвідування тренінгів, обмін досвідом із колегами, планування і аналіз власної професійної діяльності, визначення перспектив професійних рішень і аналіз їх наслідків;
- розвиток системи професійних цінностей корекційних педагогів (підвищення професійної культури);
- вдосконалення системи професійних емоцій і почуттів (актуалізація адаптивних здібностей, збереження здоров'я, запобігання «професійному вигоранню» тощо).

Цілі і завдання обумовлюють принципіальні підходи до організації та змісту розвитку професійної свідомості корекційного педагога, серед яких доцільно виділити загальні принципи, які виходять з особистісно-компетентісного підходу до рішення проблеми розроблення програми розвитку професійної свідомості, і принципи часткові (конкретно-реалізаційні).

Принцип особистісної зорієнтованості процесу розвитку професійної свідомості корекційного педагога. З позицій особистісно-зорієнтованого підходу якість розвитку професійної свідомості визначає хід становлення професійно-особистісних характеристик корекційного педагога як суб'єкта професійної діяльності. Предметом аналізу особистісних механізмів, які обумовлюють спрямованість розвитку, виступають особистісні утворення, що формуються під впливом потреб, мотивів, інтересів самоактуалізації. Професійно-особистісні утворення дозволяють корекційному педагогу розв'язувати професійні завдання, долати проблемні ситуації та труднощі професійного зростання шляхом ціннісного самовизначення, збагачення особистості новими засобами бачення ситуації, новими засобами самоорганізації (Л. Божович, О. Запорожець, Л. Виготський, В. Давидов, Л.Занков, О. Леонтьєв, В. Слободчиков, Б. Ельконін та ін.). Самовизначення, яке розуміємо як пошук особистісного смислу в проблемних ситуаціях професіоналізації проявляється як співвіднесення своїх професійно-особистісних характеристик (якостей, здібностей, рис, деформацій) з професійними цінностями й ролями. При цьому корекційний педагог сам визначає свою внутрішню позицію і досягнення особистісно значущих професійних результатів (особистісне самовизначення), також свою позицію відносно значущих для нього людей із професійного оточення. Витоком активізації ціннісного самовизначення (смыслеутворення) усвідомлення вищої ієрархії орієнтувально-ціннісних установок, професійних інтенцій, афективних реакцій. При цьому ціннісний орієнтир визначає: якість професійного уявлення корекційного педагога, що потрібно знати й зрозуміти; смисл – для чого це потрібно знати; мотив – чи хочу це знати; рефлексію – чи можу це дізнатись; емпатійний орієнтир – чи подобається це робити; мнемічний орієнтир – здатність відтворювати засвоєне.

Таким чином, розвиток професійної свідомості корекційного педагога виступає результатом безперервного підключення когнітивно-рефлексійно-ціннісно-мотиваційно-афективних засад до ядерної системи особистісних утворень. В результаті особистісні утворення набувають регулюючої (активізуючої, спрямовуючої, організовуючої) функції та стають енергетичним потенціалом вдосконалення смислових структур, які виступають змістовною засадою виконавчих дій професійного розвитку. Регулюючі функції пізнавального самовизначення проявляються в наступній послідовності:

- активізація підсвідомого співвіднесення зовнішніх і внутрішніх мотивів професійного розвитку з суб'єктивними можливостями перцептивної системи й сформованим позитивним досвідом перцепції,

що призводить до формування ядерної смислової структури дії, спрямованої на професійний розвиток [2, с. 267];

- орієнтація рефлексії на оцінку відповідності рівня професійної дії професійним вимогам. Зростання функцій контролю в формі прояву адекватної внутрішньої позиції на фоні позитивних афективних реакцій забезпечує ситуації успіху розуміння смислу професійної задачі і, як з цього слідує, визначає якість особистісних самовизначень корекційного педагога в проблемних ситуаціях [5, с. 25];
- інтегрування багатообразних об'єктів професійної діяльності до сформованого цілісного засобу розвитку професійної свідомості та його подальшого перевтілення [6];
- вдосконалення в виборі засобів розвитку професійної свідомості.

Таким чином, підвалиною розвитку професійної свідомості виступає професійно-особистісна зорієнтованість корекційного педагога: професійні здібності, якості, риси, деформації вони як своєрідні «силові поля» активізують професіоналізацію фахівця. Динамічність особистісних детермінант розвитку професійної свідомості забезпечує безперервність перевтілення професійного простору за рахунок актів саморозвитку, що свідчить про переростання зовнішньо керованого процесу розвитку в саморозвиток.

Розвиток професійної свідомості розглядаємо як результат динамічного процесу становлення й зміни його професійних компетенцій. Така концепція професійної свідомості заснована на положенні теорії діяльності, згідно до якої процес формування й розвитку індивідуальних і групових психічних явищ є діяльнісно опосередкованим [3]. Іншими словами, для того, щоб процес розвитку позитивно впливав на психологічні новоутворення у поведінці та відносинах між людьми, слід перш за все, впливати на діяльність, яка формує відповідні новоутворення й відповідні відносини [4, с. 53].

Компетентісна детермінація розвитку професійної свідомості, яка реалізується як у теоретичному й тренінговому моделюванні діяльнісного процесу, так і у реальній професійній діяльності корекційного педагога, що обумовлена необхідністю практичної інтерпретації отриманих у процесі професійної підготовки компетенцій у контексті безпосередньої професійної діяльності з визначенням їхнього місця у її структурі та ролі у функціональній організації відповідно з концепцією професійної діяльності й особистісною професійною позицією.

Компетентісний характер детермінації розвитку професійної свідомості обумовлений як структурою професійної діяльності корекційного педагога, так і структурою самої професійної свідомості.

Серед конкретно-реалізаційних принципів можна виділити наступні:

- принцип забезпечення структурної повноти професійної компетентності на будь-якому етапі розвитку професійної свідомості;
- принцип змістовної та операціональної адекватності структурних компонент діяльності в процесі її організації та реалізації (у формі проекту чи реальної діяльності);
- переважно груповий характер діяльності в процесі розвитку професійної свідомості корекційного педагога;
- індивідуальна зорієнтованість розвитку професійної свідомості корекційного педагога.

Формування індивідуального стилю професійної діяльності в процесі розвитку професійної свідомості корекційного педагога, ефективного з точки зору результатів, адекватних завданням особистісного зростання педагога та його учнів має особливе значення. Індивідуальний стиль професійної діяльності створюється фахівцем свідомо або стихійно шляхом мобілізації своїх цінних для даної роботи якостей, компенсуючи і долаючи ті, які перешкоджають досягненню успіхів [1].

Важливим аспектом розвитку професійної свідомості є психокорекційний вплив, що створює умови для всемірного професійно-особистісного зростання. Як відзначає А.С. Співаковська, при реалізації таких впливів слід розуміти, що всі загальноприйняті закономірності будуть набувати індивідуальних проявів у реальній поведінці або психологічному обліку людини. Тобто, головним у психокорекції постає саме індивідуальний підхід. Розглянемо декілька основних принципів психокорекційного впливу на розвиток професійної свідомості корекційного педагога [4].

Висновки. Визначення цілей, завдань, напрямків, загальних і конкретно-реалізаційних психологічних принципів роботи з розвитку професійної свідомості корекційних педагогів полягло в

основі визначення концептуальних засад розроблення відповідної програми тренінгів. При цьому, особистісно-компетентнісна зорієнтованість розвитку професійної свідомості націлена на забезпечення покращення показників професійної діяльності, полегшення процесу професійної адаптації, оптимізацію професійного розвитку корекційних педагогів.

Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. На даному етапі найбільш гостро постає проблема розроблення змісту програми розвитку професійної свідомості корекційних педагогів: визначення основних етапів цієї роботи, часових і конкретно-змістових процедурних меж даного процесу.

Список використаних джерел:

1. Беженар, Г.Д. (2008). Основні результати дослідження психологічних особливостей впливу професійної компетентності директора гімназії на умови діяльності її працівників. *Актуальні проблеми психології: Психологія навчання. Медична психологія: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України* К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», Том X. Вип. 7, 44–52.
2. Дружилов, С.А. (2017). Психология профессионализма. Харьков: Гуманитарный центр, 2017, 360 с.
3. Леонтьев, А.Н. (1977). Деятельность. Сознание. Личность. М.: Политиздат, 304 с.
4. Спиваковская, А.С. (1988). Профилактика детских неврозов (комплексная психологическая коррекция). М.: Изд-во МГУ, 200 с.
5. [Тиньков, О.М.](#) (2018). Психологія праці: навч. Посіб. Харків: ХАІ, 63 с.
6. [Santrock, J.W.](#) (2004). Educational psychology. Boston [etc.] : McGraw-Hill, XXIV, 551, P. 1-8.

References:

1. Bezhenar, H.D. (2008). Osnovni rezultaty doslidzhennia psykhologichnykh osoblyvostei vplyvu profesiinoi kompetentnosti dyrektora himnazii na umovy diialnosti yii pratsivnykiv [The Main results of the study of psychological features that have an impact to the gymnasium director's professional competence on the conditions of its employees activity]. *Aktualni problemy psykhologii: Psykhologhiia navchannia. Medychna psykhologhiia: Zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykhologii im. H. S. Kostiuksa APN Ukrainy – Actual problems of psychology: Psychology of education. Medical Psychology: Proceedings of the Institute of Psychology. G.S. Kostyuk APS of Ukraine.* K.: DP «Informatsiino-analitychne ahentstvo», T. X. Vyp. 7. 44–52 [in Ukrainian].
2. Druzhilov, S.A. (2017). *Psikhologhiia professionalizma [Psychology of professionalism]*. Kharkov: Gumanitarnyi tsentr, 360 [in Russian].
3. Leontev, A.N. (1977). *Deiatelnost. Soznanie. Lichnost [Activity. Consciousness. Personality.]*. M.: Politizdat, 304 [in Russian].
4. Spivakovskaia, A.S. (1988). *Profilaktika detskikh nevrozov (kompleksnaia psikhologicheskaiia korrektsiia)* [Prevention of childhood neurosis (complex psychological correction)]. M.: Izd-vo MGU, 200 [in Russian].
5. Tynkov, O.M. (2018). *Psikhologhiia pratsi [Labor psychology]: navch. posib.* Kharkiv: KhAI [in Ukrainian].
6. Santrock, J. W. (2004) *Educational psychology*. Boston [etc.] : McGraw-Hill [in English].

Омельченко М.С. Развитие профессионального сознания коррекционного педагога: личностно-компетентностный подход.

Цель исследования: определение концептуальных положений развития профессионального сознания коррекционного педагога в рамках личностно-компетентностного подхода.

Процедура исследования. Представленные концептуальные положения развития профессионального сознания основаны на результатах теоретического и экспериментального исследований психологии профессионального сознания коррекционного педагога.

Результаты исследования. Автор статьи определяет цели, задачи и принципы, актуализирует основные направления работы, на которых основывается разработана программа тренинга. Особое внимание уделяется компетентностного и личностной детерминации развития профессионального сознания, а также активизации функционирования ее структурных блоков (когнитивного, рефлексивных, аксиологического, мотивационного, аффективного).

Выводы: Определение целей, задач, направлений, общих и конкретно-реализационных психологических принципов работы по развитию профессионального сознания коррекционных педагогов легло в основу определения концептуальных основ разработки соответствующей программы тренингов.

Ключевые слова: индивидуальный профессиональный стиль; коррекционный педагог; личностно-компетентностный подход; программа тренинга; профессиональная деятельность; профессиональное сознание.

Omelchenko M.S. Development of correctional teacher' professional consciousness: personality-competency approach.

Purpose. Definition of conceptual provisions for the development of correctional teacher' professional consciousness within the framework of a personality-competency approach.

Methods. The developed personal-competent program of professional consciousness development is based on the results of theoretical and experimental researches of psychology of correctional professional consciousness. It is aimed at raising the level of correctional teacher' professional consciousness as it should provide improvement of indicators of their professional activity, facilitate the process of professional adaptation, optimize the specialist' professional development.

Results. The author of the article defines the goals, objectives and principles, updates the main directions of work on which the developed training program is based. Particular attention is paid to the competent and personal determination of the development of professional consciousness, as well as the activation of the functioning of its structural blocks (cognitive, reflective, axiological, motivational, affective). According to the author, the professional-personal orientation of the process of correctional teacher' professional consciousness development is conditioned by the formation of an individual style of his professional activity, effective in terms of professional results and adequate task of specialist' personal growth.

Conclusions. Determining the goals, objectives, directions, general and specific-implementation psychological principles of work on the development of correctional educators' professional consciousness was the basis for determining the conceptual foundations of the development of the corresponding training program. At the same time, the personality-competence orientation of professional consciousness development is aimed at providing improvement of professional activity indicators, facilitating the process of professional adaptation, optimizing the correctional educators' professional development.

Key words: individual professional style; correctional teacher; personality-competency approach; training program; professional activity; professional consciousness.

DOI 10.31392/NPU-nc.series19.2019.38.28

УДК 37.011.3 – 051:37.043.2 (045)

Проскурняк О.І., ponolena.2008@gmail.com

ДІАГНОСТИКА ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ ДО РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ

Статтю призначено вивченню стану готовності вчителів основної школи до роботи в інклюзивному класі. Визначено, що інклюзивний процес висуває до вчителів нові вимоги: знання особливостей розвитку дітей з дизонтогенезом, оволодіння методиками роботи з ними, уміння організувати продуктивну роботу в класі, готовність роз'яснювати дітям та батькам дітей з типовим розвитком необхідність й доцільність впровадження інклюзивної освіти. Для діагностики було використано метод анкетування психологічної готовності вчителів (Д.Шульженко, 2017). На цієї основі було розроблено опитувальник, теоретичним підґрунтям якого стали дослідження Г.Балла та М.Дяченко. Опитувальник складається з п'яти шкал: мотиваційної, операційної, орієнтаційної, вольової, оцінювальної, які мали твердження, що розкривали зміст опитувальника. Анкетування проводилося анонімно з 80 вчителями. На основі аналізу отриманих даних було визначено і охарактеризовано рівні готовності вчителів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі: високий, середній, низький.

Дані готовності вчителів до роботи в інклюзивному класі довели необхідність посилення роботи з учителями основних шкіл за такими напрямками: просвітницький; мотиваційний; емпатійний; комунікативний.

Ключові слова: психологічна готовність, вчителі, основна школа, інклюзивний клас, діти з психофізичними порушеннями, діагностика, рівні.

Постановка проблеми. Останнім часом в нашій державі активно розвивається й впроваджується інклюзивне навчання дітей з особливими освітніми потребами, що підкріплено законодавчими актами. Відомо, що сумісне навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку разом з дітьми з умовно типовим розвитком передбачає задоволення особливих освітніх потреб дітей з атиповим розвитком. До таких особливих потреб відносять створення інклюзивного середовища, певних